

125 ГОДИНИ БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВНА СТАТИСТИКА

Иван Балев*

За статистически служби или специализирани статистически изследвания на териториите, населявани от българи по време на Османската империя, в смисъла на съществуващите по онова време учреждения в Европа едва ли може да се говори. За статистически учреждения в Турция се споменава още през XVIII в. Те са били служби към различни министерства и учреждения, които са наподобявали статистически бюра и са се занимавали предимно с регистрации, оценки и сумиране на данни, давани от администрациите на отделните вилаети. Събираните сведения и оценки са се отнасяли за броя на населението, търговията с други държави, цените и други икономически процеси. Резултатите от тези елементарни опити за събиране на данни са се изразявали в ненадеждна и неточна информация.

През XVIII и XIX в. интересът на европейските държави към Османската империя и нейното население, природни ресурси и икономическо развитие значително нараства. Този интерес е обусловен от търсенето на нови пазари и отрасли за капиталовложения, както и от стремеж за политическо влияние. Много европейски учени изследователи - географи, историци, етнографи, военни и др., са изучавали империята и са правили опити по преки и косвени пътища (изучавайки регистри на населението, данъчни регистри и други фактически материали) да уточнят броя на населението, природните богатства, стопанското състояние и възможностите за икономическо развитие. Благодарение на автори като А. Буе, Ф. Каниц, Ю. Венелин, К. Ирецк, Г. Лежан, Фр. Льо Пле и др. са събрани богати статистически описателни материали, които, макар и в общи линии, очертават демографското, етнографското и стопанското развитие на Османската империя през XIX в.

Съществувал е голям интерес към етническите общности в империята, а оттук - и към българското население в земите на запад от Босфора. Френският учен Ами Буе събира данни (които представя пред европейската общественост), че българите са най-многобройното население в балканските

* Директор на дирекция "Демографска и социална статистика" в Националния статистически институт, София, ул. "П. Волов" № 2; e-mail: ibalev@nsi.bg.